

Міністерство освіти і науки України
Львівський національний університет імені Івана Франка

ФЕЦКО ІВАННА МИХАЙЛІВНА

УДК 811.161.2'373.46:069

**ТЕРМІНОЛОГІЯ МУЗЕЙНИЦТВА:
ФОРМУВАННЯ, СИСТЕМНО-СТРУКТУРНА ОРГАНІЗАЦІЯ,
ТЕРМІНОТВОРЕННЯ**

Спеціальність: **10.02.01** – українська мова

Автореферат
дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата філологічних наук

ЛЬВІВ 2015

Дисертацією є рукопис.

Роботу виконано на кафедрі українського прикладного мовознавства Львівського національного університету імені Івана Франка Міністерства освіти і науки України.

Науковий керівник: доктор філологічних наук, професор
Кочан Ірина Миколаївна,
Львівський національний університет
імені Івана Франка,
завідувач кафедри українського
прикладного мовознавства

Офіційні опоненти: доктор філологічних наук, професор
Грещук Василь Васильович,
Прикарпатський національний університет
імені Василя Стефаника,
завідувач кафедри української мови

кандидат філологічних наук, доцент
Булик-Верхола Софія Зіновіївна,
Національний університет
„Львівська політехніка”,
доцент кафедри української мови

Захист відбудеться 22 грудня 2015 року о 14.00 годині на засіданні спеціалізованої вченої ради К 35.051.23 у Львівському національному університеті імені Івана Франка (79000, м. Львів, вул. Університетська, 1, філологічний факультет, ауд. 312).

З дисертацією можна ознайомитися в Науковій бібліотеці Львівського національного університету імені Івана Франка (79005, м. Львів, вул. Драгоманова, 5).

Автореферат розіслано 20 листопада 2015 року

Учений секретар
спеціалізованої вченої ради К 35.051.23
кандидат філологічних наук, доцент

У.Б. Добосевич

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Розвиток сучасної української термінології зумовив активне опрацювання фахової термінологіки. Саме терміни є невіддільною частиною наукового мовлення, бо розкривають зміст наявних у науці, техніці, мистецтві чи спорті понять.

Зі становленням української мови як державної дослідження та впорядкування національних терміносистем та їхніх підсистем набуло вагомого значення. В українській лінгвістиці впродовж останнього десятиліття об'єктом аналізу стала значна кількість термінних систем найрізноманітніших дотичних до музейництва наукових галузей, вивчення яких здійснюють у різних аспектах. У центрі системного лінгвістичного дослідження були терміносистеми образотворчого (Б. Михайлишин) й театрального мистецтва (А. Костюк), художнього розпису (Ю. Рисіч), музична терміносистема (С. Булик-Верхола), бібліотечно-бібліографічна (М. Шашко), терміносистема художньої різьби по дереву (О. Гриджук), бібліотечна (Г. Солоіденко), археологічна (С. Локайчук) та низка інших терміносистем. Водночас окремі сучасні українські термінні системи залишаються ще недостатньо вивченими та лінгвістично описаними. Вони потребують подальшого опрацювання і систематизації. Однією з таких терміносистем є музейництво.

Музейництво, або музейна справа, – це галузь людської діяльності, що вивчає історію та закономірності розвитку музеїв, їх внутрішню організацію, систему комплектування музейних фондів, документування й зберігання музейних предметів, а також опрацювання методики побудови музейних експозицій, виставок, різних видів і форм науково-освітньої роботи музеїв, а також музейне законодавство. Музейна справа є показником розвитку культури і невіддільною частиною процесу формування духовності й національної самосвідомості українців. Надійне та ретельне збереження історичної пам'яті й дослідження її фахової термінологіки дасть можливість згуртувати суспільство навколо спільних культурно-історичних цінностей нашої держави.

Актуальність дослідження. Термінологіка музейництва є одним із пластів фахової лексики української мови, який відзначається своєрідними ознаками. Багаторічне нагромадження фактичного матеріалу з питань реєстрації, обліку відвідувачів, комплектування фондів, виставкової, екскурсійної та експозиційної діяльності вказує на багатогранність і різноманітність термінологіки музейної справи.

Незважаючи на підвищений інтерес мовознавців до вивчення лексичного складу української літературної мови, сучасна українська терміносистема музейництва (далі УТМ) лише нещодавно потрапила в поле зору українських дослідників і стала предметом лінгвістичних вивчень. Саме тому *актуальність теми* зумовлена відсутністю системного опрацювання української термінологіки музейництва як у минулому, так і на сучасному етапі, а це потребує детального вивчення загальних та специфічних

закономірностей організації терміносистеми музейної справи на різних етапах становлення, аналізу процесу творення термінів цієї галузі, дослідження їхнього складу з погляду походження, системної організації на рівні парадигматики і синтагматики та ін. З'ясування всіх цих особливостей сприятиме упорядкуванню терміносистеми, її уніфікації, даватиме змогу передбачати тенденції подальшого розвитку й одночасно допомагатиме у підвищенні її статусу в суспільному житті, у встановленні зв'язків з іншими терміносистемами.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Тема дисертаційної роботи відповідає науковому напряму кафедри українського прикладного мовознавства Львівського національного університету імені Івана Франка „Комунікативно-прагматичні та лінгводидактичні аспекти дослідження української мови в діячій та синхронії на різних етапах розвитку” (реєстраційний номер 0115U003719). Тему дисертації затверджено на засіданні Вченої ради філологічного факультету Львівського національного університету імені Івана Франка (витяг із протоколу № 10 від 18 грудня 2012 року) й уточнено на засіданні наукової координаційної ради „Українська мова” в Інституті української мови Національної академії наук України (витяг із протоколу № 68 від 29 квітня 2014 року).

Метою роботи є комплексне лінгвістичне дослідження української терміносистеми музейної справи. Досягнення поставленої мети передбачає розв'язання таких основних завдань:

- 1) простежити становлення та особливості розвитку української терміносистеми музейної справи, схарактеризувати основні етапи її формування;
- 2) проаналізувати основні типи системних зв'язків термінного складу, дослідити їхню специфіку;
- 3) виявити значущість різних лексико-семантичних процесів, поширених у терміносистемі музейної справи, для актуалізації семантико-парадигматичних зв'язків терміноодиниць;
- 4) встановити специфіку основних способів термінної деривації;
- 5) дослідити склад терміносистеми музейництва з погляду її походження;
- 6) розглянути структурні моделі, за якими утворено терміни музейної справи.

Об'єкт дослідження – українська термінолексика музейництва, зафіксована в сучасних українських галузевих термінологічних словниках.

Предмет дослідження – лексико-семантичні, генетичні, словотвірні й граматичні особливості термінів в українському музейництві.

Джерельною базою дослідження слугували сучасні українські термінологічні словники та довідники музейної справи: „Природнича музейна термінологія: словник-довідник” О. Климишина (Львів, 2003), „Словник-довідник термінології музейництва” Р. Микульчика, П. Слободяна, Є. Діденко, Т. Рака (Львів, 2012), „Музеєзнавство: словник базових термінів” укл.-упор. Л. Міненко (Київ, 2013), „Музеєзнавство: словник-довідник” Ю. Ключко (Київ, 2013), „Словник-довідник музейного працівника” О. Овчарової, Р. Яушевої-Омельянчик, Л. Сургай (Київ, 2013).

Матеріал дослідження – 2712 термінів фахової мови музейництва.

Методи. Для комплексного дослідження й опису термінів музейної справи застосовано *описовий метод*. Метод *суцільної вибірки* сприяв виокремленню корпусу терміноодиниць, релевантних для дослідження. Для з'ясування семантики термінів, виявлення тематичних груп, лексико-семантичних відношень використано метод *компонентного аналізу*. *Структурний метод* дозволив охарактеризувати словотвірні особливості термінів музейництва. Метод *кількісних підрахунків* допоміг встановити продуктивність словотвірних моделей, показати співвідношення різних типів, структур, груп термінів музейництва.

Наукова новизна роботи: це перше в українському мовознавстві комплексне дослідження сучасної УТМ, що обслуговує комунікативні потреби суспільно важливої науково-практичної й творчо-організаційної галузі. На тлі широкого за обсягом матеріалу вперше теоретично обґрунтовано засади творення терміносистеми музейництва, здійснено аналіз її витоків і шляхів формування та збагачення, семантичної диференціації й особливостей функціонування. Уперше українську термінолексику музейної справи описано як своєрідну систему із властивими їй типами відношень.

Теоретичне значення дисертації сприятиме подальшому розвитку й розширенню теорії українського термінознавства. Виявлені особливості фахової терміносистеми доповнюють знання про лексичну систему в цілому (системна організація, структура, склад мовних одиниць), уточнюють деякі поняття термінознавства, поглиблюють відомості про загальні напрями розвитку спеціальної лексики, закономірності її формування та функціонування. Проведений аналіз сучасної УТМ може стати підґрунтям для подальшого дослідження галузевих терміносистем, а також для розв'язання дискусійних питань термінотворення.

Практичне значення результатів дослідження визначаємо можливістю використання їх у курсах лекцій зі словотвору, лексикології, спецкурсах із термінознавства, а також у подальших лінгвістичних працях, присвячених проблемам термінології. Зібрані матеріали слугуватимуть і в лексикографічній практиці – для створення термінологічних словників різних типів, тезаурусів української наукової термінолексики. Крім того, вивчення української термінної лексики музейництва стане вагомим джерелом поглиблення знань з історії та культури українського народу.

Особистий внесок дисертанта. Усі результати дисертант отримав самостійно. Наукових праць, які стосуються теми дисертації, написаних у співавторстві, немає.

Апробація результатів дослідження. Основні положення дисертації обговорено на засіданнях кафедри українського прикладного мовознавства Львівського національного університету імені Івана Франка. Теоретичні принципи та результати роботи викладено в наукових доповідях, виголошених на таких конференціях, як: IV Міжнародна науково-практична конференція „Грані сучасної науки” (Краснодар, 5 грудня 2012 р.); Міжнародна наукова конференція „Українська термінологія і сучасність”

(Київ, 23–25 квітня 2013 р.); Міжнародна конференція молодих українців (Варшава, 20 травня 2013 р.); II Міжнародна науково-практична заочна Інтернет-конференція „Лінгвокогнітивні та соціокультурні аспекти комунікації” (Острог, 17–18 жовтня 2013 р.); V Міжнародна наукова конференція „Семантика і прагматика мовних одиниць в синхронії та діахронії: мовна особистість і картина світу” (Сімферополь, 17–18 жовтня 2013 р.); VIII Міжнародна науково-практична конференція „Мова і світ: дослідження та викладання” (Кіровоград, 27–28 березня 2014 р.); VIII Міжнародна науково-практична конференція „Міжкультурна комунікація: Мова – Культура – Особистість” (Острог, 3–4 квітня 2014 р.); Міжнародна наукова конференція „Теорія і практика викладання української мови як іноземної” (Львів, 24–25 квітня 2014 р.); XII Всеукраїнська наукова конференція молодих учених-філологів, присвячена 200-річному ювілею від дня народження Тараса Шевченка „Vivat Academia” (Львів, 7–8 травня 2014 р.); XIII Міжнародна наукова конференція „Проблеми української термінології *СловоСвіт 2014*” (Львів, 25–27 вересня 2014 р.); XIII Всеукраїнська наукова конференція молодих філологів „Vivat academia”: Українська філологія – історія, теорія, методологія” (Львів, 24–25 квітня 2015 р.); Міжнародна наукова конференція „Українська термінологія і сучасність” (Київ, 22–24 квітня 2015 р.).

Публікації. Основні положення та практичні результати дисертації висвітлено у 16 статтях, 13 із яких опубліковано у фахових виданнях, затверджених ДАК МОН України.

Структура й обсяг роботи. Дисертація складається зі змісту, переліку умовних скорочень, вступу, трьох розділів, висновків, списку використаної літератури (354 найменування), 2 додатків. Додаток А містить тлумачний словник усіх проаналізованих термінів музейної справи. У додатку Б відображено термінне наповнення тематичних груп в українській терміносистемі музейництва.

Повний обсяг роботи – 608 сторінок, основний зміст роботи викладено на 182 сторінках.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У **вступі** обґрунтовано вибір теми дослідження й актуальність проблеми, сформульовано мету роботи, окреслено низку завдань, спрямованих на її реалізацію, визначено об’єкт і предмет аналізу, вказано на джерела та методи опрацювання фактичного матеріалу, розкрито наукову новизну дисертації, її теоретичну цінність та можливість практичного використання, наведено дані про апробацію роботи, описано її структуру, зазначено виступи й публікації за матеріалами дисертації.

У **першому розділі „Зародження та історія формування терміносистеми музейництва”** розглянуто поетапне становлення терміносистеми музейної справи в Україні, а також у міжнародному контексті, описано специфіку її лексикографічного опрацювання, досліджено

історію введення в науковий обіг основних термінів музейництва, з'ясовано теоретичні аспекти дослідження термінної лексики музейної справи.

У *першому підрозділі „Еволюція терміна музей від найдавніших часів”* з'ясовано етимологію та первісне значення терміна *музей*, простежено зміну семантичної структури мовної одиниці на різних етапах, визначено взаємозалежність піднесення музейництва і формування фахової мови цієї галузі.

У *другому підрозділі „Розвиток терміносистеми музейної справи на світовому рівні”* проаналізовано розвиток музейної справи в різних країнах світу, вказано на міжнародну термінологічну діяльність музейних організацій та асоціацій, розглянуто основні термінографічні праці, опубліковані за кордоном, й описано їхній вплив на розвиток термінології.

У *третьому підрозділі „Становлення і розвиток терміносистеми музейництва в Україні”* висвітлено історію формування української терміносистеми музейної справи в контексті національної термінологічної думки. Становлення УТМ є складовою частиною розвитку всієї лексичної системи мови. Процес вивчення й систематизації термінів започатковують порівняно недавно – у перші десятиліття минулого століття – й здійснюють у контексті розвитку української термінології. Таке вивчення йшло нерівномірно, мало свої особливості в різний час, що й уможливило виділити окремі етапи (*музейна справа в перші десятиліття ХХ ст.; українське музейництво у 30–80 рр. ХХ ст.; розвиток музейництва в кінці 1980 р. – на поч. перших десятиліть ХХІ ст.*), які яскраво ілюструють зв'язок розвитку лексичної системи мови з історією духовної й матеріальної культури українського народу. У кожен історичний період УТМ зазнавала певних змін, які були зумовлені, передусім, еволюцією наукового знання про музеї.

На тлі екстралінгвальних подій визначено внесок наукових товариств, різних музейних об'єднань, термінологічних комісій, окремих дослідників у розвиток терміносистеми музейництва.

У *четвертому підрозділі „Методико-теоретичні засади дослідження фахової термінолексики”* зосереджено увагу на методах вивчення наукової термінолексики, зокрема на *описовому* (аналіз етапів формування УТМ, виявлення і систематизація терміноодиниць музейної справи), *методі суцільної вибірки* (виокремлення корпусу термінних одиниць музейної справи), *компонентного аналізу* (розподіл термінолексики на тематичні групи, характеристика системності УТМ), *структурному* (характеристика словотвірних особливостей синтетичних термінів музейництва) й *методі кількісних підрахунків* (для встановлення кількісних і відсоткових показників у межах дослідження УТМ).

Зосереджено увагу й на теоретичному осмисленні загальних понять сучасного термінознавства, використання яких дає змогу провести багатоаспектний аналіз української терміносистеми музейництва.

У *другому розділі „Лексико-семантична характеристика сучасної української термінолексики музейної справи”* проведено тематичну класифікацію термінів музейництва, виявлено термінні поля, простежено

діапазон семантико-парадигматичних відношень, зокрема визначено специфіку вияву синонімії, антонімії, полісемії, омонімії, гіперо-гіпонімії на сучасному етапі розвитку.

У *першому підрозділі „Структура термінного поля української терміносистеми музейництва”* виділено термінне поле системи термінів музейної справи. Дослідження структури термінополя дало змогу виокремити особливу структуру – ядро і периферію, для якої характерна концентрація полеутворювальних ознак у ядрі та неповний набір цих ознак за можливого послаблення їхньої інтенсивності на периферії. Як складова частина загальнолітературної мови сучасна УТМ є системно організованим термінним полем, центром якого є терміни власне музейництва. В арсеналі терміносистеми паралельно з термінною лексикою власне музейництва широко репрезентована термінолексика суміжних галузей знань: історії, мистецтва, географії, біології, геології тощо. Більш віддалену від ядра периферійну зону формують терміносистеми археології, вексилології, нумізматики, фалеристики, архітектури, скульптури, живопису, літератури тощо. Термінолексика кожної з цих наук у сучасній українській термінній системі музейництва утворює своє мікротермінополе, яке перебуває у вузькому взаємозв'язку з іншими термінними полями цієї системи.

Другий підрозділ „Організація терміносистеми музейництва на рівні лексичної парадигматики” складається з трьох параграфів із декількома підпунктами.

У *першому параграфі „Основні тематичні групи української терміносистеми музейництва”* здійснено опис сучасної української терміносистеми музейної справи як лексико-семантичного поля, яке розпадається на тематичні групи, до кожної з яких належать терміни зі спільною загальною ознакою.

У досліджуваній терміносистемі за тематичним принципом виділено 24 різні за обсягом і структурою групи термінів (2712 терміноодиниць), об'єднані семантично й функціонально на основі зв'язку предметів і явищ дійсності, які вони позначають: назви дій, процесів і явищ, пов'язаних з музейництвом (574 терміни); назви музейних предметів та їхніх складових (503 терміни); назви інформаційних видань та довідкових музейних елементів (258 термінів); назви нормативних актів та документів (212 термінів); назви видів музейних закладів (135 термінів); назви музейних територій приміщень та їхніх частин (114 термінів) та ін. Тематичне членування термінолексики музейництва дає можливість визначити роль кожного терміна, виявити сукупність семантико-парадигматичних відношень між термінами певної тематичної групи.

У *другому параграфі „Родо-видові відношення у терміносистемі музейної справи”* охарактеризовано родо-видові (гіперо-гіпонімії) взаємозв'язки між термінами музейництва, досліджено їхній зв'язок з дефініціями, визначено основні функції гіпонімів і сукупність засобів вираження гіперо-гіпонімії відношень.

Гіперо-гіпонімна парадигма є однією з найважливіших категорій, яка

формує терміноструктуру музейництва. Значна кількість гіперо-гіпонімних парадигм об'єднує навколо родової назви кількісно більші групи видових понять: *екскурсія – археологічна екскурсія, етнографічна екскурсія, історико-краєзнавча екскурсія, тематична екскурсія* тощо.

Родо-видові відношення є складними й багатоплановими, на що вказують терміни, коли гіпонім одночасно є гіперонімом щодо інших термінів-гіпонімів унаслідок розвитку синтагмозначень. Наприклад, гіперонім *акт* має гіпоніми *акт видачі, акт втрати, акт пошкодження, акт приймання, акт передачі* та ін. Своєю чергою гіпонім *акт передачі* є гіперонімом для терміна *акт внутрішньої передачі*. Аналогічно й *колекція* є гіперонімом до гіпонімів *віртуальна колекція, геральдична колекція, експозиційна колекція, художня колекція* та ін. Гіпонім *віртуальна колекція* є гіперонімом до гіпоніма *віртуальна міжмузейна колекція*.

Оскільки зв'язок між термінами гіперонім – гіпонім відображає взаємозалежність між родовим і видовим поняттям, можемо вважати гіперо-гіпонімні відношення термінів універсальним засобом системної організації досліджуваної терміносистеми.

Третій параграф „Лексико-семантичні відношення в термінній системі музейної справи” присвячено дослідженню українських термінів музейництва в синхронному аспекті, в якому визначальними є синонімні, антонімні, полісемні та омонімні відношення.

„*Репрезентація синонімії в сучасній українській терміносистемі музейництва*”. Синонімія є найпоширенішим лексико-семантичним явищем в українській терміносистемі музейної справи. Фактичний матеріал УТМ дав змогу виділити терміни-дублети і терміни-варіанти. Дублетність в аналізованій термінній системі є досить помітним явищем – близько 14% (понад 370 дублетних пар) й охоплює такі групи:

1) лексичні терміни-дублети, які виникли внаслідок паралельного вживання запозиченого і питомого терміна (*індекс – показчик, фальсифікат – підробка* та ін.), двох питомих термінів (*зібрання – збірка* та ін.) і синонімних іншомовних термінів (*дублікат – копія, інвентаризація – кодифікація* та ін.);

2) структурні терміни-дублети представлені трьома різновидами: парою однокомпонентних термінів (*шифрування – маркування, штандорти – описи* та ін.), однокомпонентний термін – терміносполука (*аквізиція – набуття музейних предметів, раритет – рідкісний предмет* та ін.), парою терміносполук (*акт заміни облікових книг – акт погашення облікової документації, експозиційне обладнання – експозиційне устаткування* та ін.).

Окрім синонімії, у досліджуваній терміносистемі проявляється функціонування варіантних терміноодиниць, які належать до різних мовних рівнів: фонетичні варіанти: *асоціація музеїв – асоціяція музеїв, меморіальний музей – меморіяльний музей* та ін.; морфологічні варіанти: *картографування – картування, поновлення – поновлювання* та ін.; комбіновані варіанти: *валідний – валідований*. В українській термінній системі музейної справи виявляємо синтаксичні варіанти на рівні: повна терміносполука – усічено-

словесна форма: *екологічний музей – екомузей, експозиційний дизайн – експодизайн* та ін.; терміносполука – аббревіатура: *книга надходжень – КН, тематична структура експозиції – ТСЕ* та ін.; терміносполука – терміносполука з різними видами зв'язку між компонентами: *маршрут екскурсії – екскурсійний маршрут, фонди музею – музейні фонди* та ін.

Наявність синонімії є невіддільною особливістю термінної системи музейництва та наслідком її постійного розвитку.

„*Антонімні відношення в українській терміносистемі музейної справи*”.

Важливою системоутворювальною категорією української термінолексики музейництва є антонімна парадигма. Антонімні термінні пари (виявлено 27 антонімних пар) проаналізовано за декількома критеріями, зокрема за планом вираження, за їхніми поняттєво-семантичними зв'язками, за обсягом протиставлюваної семантики членів таких пар.

За планом вираження антонімні терміноодиниці поділяємо на однокомпонентні терміни (7 антонімних пар) і терміносполуки (20 антонімних пар). Антонімні **однокомпонентні терміни** за кількістю кореневих морфем класифікуємо на прості (*акцесія – деакцесія, реставрація – дереставрація* та ін.) і складні (*однотомник – багатотомник*); за подібністю кореневих морфем – на різнокореневі (*оригінал – копія* та ін.) та спільнокореневі (*хроматичний – ахроматичний* та ін.). Здатність виражати відношення протилежності мають запозичені терміноелементи **де-, а-, ре-** та ін.: *хроматичний – ахроматичний, експозиція – реекспозиція* та ін. У терміносистемі музейної справи превалюють спільнокореневі однокомпонентні терміни.

В українській терміносистемі музейництва переважають антонімні **терміносполуки**: двокомпонентні (*постійне зберігання – тимчасове зберігання* та ін.), трикомпонентні (*природне освітлення музеїв – штучне освітлення музеїв* та ін.), антонімні терміносполучення, що складаються з чотирьох і більше компонентів (*державна частина музейного фонду України – недержавна частина музейного фонду України* та ін.).

За семантичним критерієм, тобто за поняттєво-семантичними зв'язками, антоніми поділяємо на контрарні (*диптих – триптих – поліптих* та ін.), контрадикторні (*комерційна складова музейного маркетингу – некомерційна складова музейного маркетингу* та ін.), комплементарні (*природне освітлення музеїв – штучне освітлення музеїв* та ін.) та векторні (*монтаж експозиції – демонтаж експозиції* та ін.).

За обсягом протиставлюваної семантики антонімну пару поділяємо на повну (*природне освітлення музеїв* (освітлення приміщень музею прямим чи відбитим сонячним світлом) – *штучне освітлення музеїв* (освітлення приміщень музею штучними джерелами світла) і часткову (неповну) (*акцесія* (1) остаточний перехід предметів музейного значення у постійну власність музею; 2) предмет або група предметів музейного значення, придбані для основного музейного фонду) – *деакцесія* (вилучення музейного предмета зі складу музейних фондів із зазначенням відповідної інформації в обліково-фондовій документації та ін.).

Антонімі відношення сприяють глибокому проникненню в сутність протиставлених понять, дають змогу цілісно та системно сприймати наукову інформацію, визначаючи місце кожного терміна в терміносистемі.

„*Полісемія в українській терміносистемі галузі музейництва*”. Полісемія є характерною семантичною особливістю досліджуваних термінів. У багатозначному лексико-семантичному просторі української терміносистеми музейництва доцільно виділити *зовнішньосистемну* (*акт, щит* та ін.) та *внутрішньосистемну* (*легенда, протограф* та ін.) термінну полісемію. Внутрішньосистемна полісемія в українській терміносистемі музейництва з'являється внаслідок метафорних і метонімічних перенесень найменувань, наприклад: предмет – установа (*гербарій, планетарій* та ін.); ціле – частина (*колекційний комплекс* та ін.). Збагачення УТМ відбувається також і внаслідок метафорної номінації термінолексики. Метафорні процеси ґрунтуються на подібності форми й розміру, функцій, якості й ознак, розташуванні частин цілого. До них належать назви будівель (*кабінет* – різновид музейних меблів – шафа з багатьма висувними шухлядами та дверцятами, встановленими на високому підстіллі та ін.), дій (*імітація* – узагальнена копія музейного предмета, у якій відтворено лише зовнішній вигляд та ін.) тощо.

За **кількістю значень** (у процесі аналізу лексики термінологічних словників із музейної справи полісемними виявлено 135 терміноодиниць від загальної кількості 2712 термінів) серед полісемних термінів музейництва виділяємо: двозначні (113 термінів (близько 84%): *галерея, етикетка, тезаурус музею* та ін.), тризначні (19 термінів (близько 14%): *музейний менеджмент, музеографія* та ін.), чотиризначні (3 терміни (близько 2%): *акт, тон* та ін.). Проведений аналіз багатозначних терміноодиниць музейництва свідчить про їхню поширеність у терміносистемі. Основною причиною розвитку полісемії є еволюція поняття, що зумовлює появу нових значень і відтінків у термінних одиницях.

„*Особливості омонімічних відношень в українській терміносистемі музейництва*”. Лексико-семантичні процеси, пов'язані із застосуванням метафори і метонімії у розвитку семантики термінної лексики музейництва, утворюють підґрунтя для омонімії. Визначальною ознакою, яка є в основі виділення термінів-омонімів, є те, що вони є явищами різних семантичних полів. Можна виділити внутрішньосистемні (*дубон, збруя* та ін.), міжсистемні (*експозиція* (у музейництві, в географії), *депозит* (у музейній та економічній галузі та ін.) і зовнішньосистемні (*вступ, кабінет, репліка* та ін.) омоніми. Такі види омонімічних термінів не створюють проблем у терміновживанні, оскільки функціонують у різних контекстах.

Структура лексико-семантичних парадигм терміносистеми музейництва засвідчує складність її системної організації, що зумовлено передусім предметно-поняттєвою співвіднесеністю мовних одиниць.

У **третьому розділі** „**Структурно-словотвірна та генетична характеристика українських термінів музейництва**” проведено комплексний структурний аналіз термінів музейної справи, визначено

частиномовні особливості термінологіки, здійснено опис основних способів термінотворення у царині музейництва, проаналізовано досліджувану термінологіку з погляду її походження.

У *першому підрозділі „Синтетичні терміни в українській терміносистемі музейництва”* відзначено, що сучасна українська терміносистема музейної справи репрезентована двома типами конструкцій – синтетичними (однокомпонентними термінами) (близько 39%) та аналітичними (терміносполуками) (близько 61%), із кількісним переважанням останніх. Аналіз морфемної структури терміноодиниць музейництва дає можливість виділити такі типи синтетичних термінів: 1) непохідні (*афіша, грамота, музей* та ін.); 2) похідні: а) терміни – афіксальні деривати (*вказівник, дешифровка, експозиційник, колекціонування* та ін.), б) терміни-комполітні деривати (*давньосховище, екскурсивод, музеєзнавець, фондосховище* та ін.), в) терміни-аббревіатури літерного типу (*КН – книга надходжень, ТЕП – тематико-експозиційний план*) та ін.

У *першому параграфі „Частинимовна належність термінологіки музейної справи”* представлено лексико-граматичні групи термінів, об’єднані категорійним значенням, однаковими чи близькими формальними ознаками, спорідненою синтаксичною функцією та словотвірними особливостями. Серед синтетичних назв спеціальних понять музейництва абсолютно переважають найменування, виражені іменниками (*антикваріат, екскурсив, картотека, реставратор* та ін. – 98,5%), решту складають прикметники (*автентичний, античний, музеальний* та ін. – 1,4%), серед яких є субстантивовані (*вчений, доповідна, зодчий* та ін. – близько 0,4%).

Роль морфологічних і неморфологічних способів у творенні термінів музейної справи з’ясовано у *другому параграфі „Основні способи творення термінів у сучасній галузі музейництва”*. Найбільшу активність виявляє морфологічний спосіб творення терміноодиниць. У системі афіксального термінотворення найпродуктивнішою є **суфіксація**. Суфіксальні типи термінів-іменників за характером твірних основ поділяємо на деривати, мотивовані основами **іменників** (найпродуктивнішими є моделі із суфіксами: **-ник**: *експозиція* → *експозиційний* → *експозиційник*, *музей* → *музейний* → *музейник*, та ін.; **-ств(о), -цтв(о)**: *волонтер* → *волонтерство*, *меценат* → *меценатство*, *спонсор* → *спонсорство* та ін.; **-н-иц(я)**: *монета* → *монетний* → *монетник* → *монетниця* та ін.), **дієслів** (із суфіксами: **-нн(я)**: *експонувати* → *експонування*, *колекціонувати* → *колекціонування* та ін.; **-ник**: *вказувати* → *вказівник*, *записати* → *записник* та ін.; **-к(а)**: *виставити* → *виставка*, *підставити* → *підставка* та ін.; **-чик**: *показувати* → *показчик* тощо); **прикметників** (**-ість**: *раритетний* → *раритетність*, *музеальний* → *музеальність* та ін.).

Префіксація в УТМ значно поступається продуктивністю суфіксальному способу термінотворення. Префіксальні терміни музейництва – це здебільшого іменники, що творяться за кількома моделями з використанням невеликого арсеналу словотвірних засобів, серед яких найбільшу активність виявляють іншомовні форманти **ре-** (*експозиція* →

реекспозиція та ін.) і *де-* (*реставрація* → *дереставрація* та ін.). Решта префіксів малопродуктивна.

Префіксально-суфіксальний спосіб творення терміноодиниць виявляє низьку продуктивність. Найчастіше терміни музейної справи утворюються префіксально-суфіксальним способом від іменникових основ: *на* + *шолом* + *ник* → *нашоломник*, *під* + *свіча* + *ник* → *підсвічник* та ін.

В УТМ високою продуктивністю відзначається такий різновид морфологічного термінотворення, як складання, який поділяється на композицію (основоскладання) та юкстапозицію (словоскладання). **Термінокомпозиції** характеризують предмети, явища за кількома ознаками, що є свідченням вищого ступеня конкретизації понять. Термінному основоскладанню притаманне поєднання іменникової і дієслівної основи із нульовим суфіксом (**Ø**) (*екскурсовод*, *рукопис*), **-ищ(е)** (*фондосховище*), **-ець** (*музеєзнавець*) та ін., прикметникової та дієслівної основи із суфіксом **-ищ(е)** (*давньосховище*), числівникової та іменникової основи (*періоджерело*).

У термінній системі музейної справи виразною є тенденція до активного використання й **термінів-юкстапозитів**. Характерні для терміносистеми музейництва юкстапозити, які позначають назви спеціальностей, другий компонент яких конкретизує їхню діяльність, наприклад: *лектор-екскурсовод*, *художник-експозиціонер* та ін. Наявні в музейництві й такі терміни-юкстапозити, компоненти яких вказують на: 1) тип приміщення: *галерея-музей*, *музей-кав'ярня*, *музей-майстерня* та ін.; 2) місце функціонування: *інтернет-експозиція* та ін.

Серед основних засобів поповнення лексичного складу УТМ важливе місце належить **абрєвіації**. Абрєвіатури, які використовують у термінній системі музейної справи, належать до: 1) ініціального типу і поділяємо на: а) **буквені**, які утворюються складанням початкових букв твірних мовних одиниць: *КВ* ← *книга вступу*, *МРМ* ← *Міжнародна рада музеїв* та ін.; б) **звукові**, які складаються з початкових звуків терміноодиниць вихідного термінотворення: *ТЕП* ← *тематико-експозиційний план* та ін.; 2) комбінованого (змішаного типу): *експодизайн* ← *експозиційний дизайн*, *етномузей* ← *етнографічний музей*, *спецкнига* ← *спеціальна книга* та ін.

Серед **неморфологічних способів** творення лексичних одиниць термінної системи музейництва виділяємо лексико-семантичний та морфолого-синтаксичний способи. Відповідно до співвідношення ознак спеціального та загальноживаного значень, виділяємо такі різновиди лексико-семантичного способу: 1) спеціалізація значення загальноживаної мовної одиниці (термінізація): *дублет* – другий екземпляр якого-небудь предмета; один із двох однакових предметів і *дублет* – музейний предмет, наявний у зібранні музею в декількох ідентичних примірниках та ін.; 2) використання термінів однієї галузі знань для позначення понять іншої (транстермінізація): *цит* (у музейництві і геології) та ін.; 3) зміна значення (вторинна номінація), що характеризується перенесенням значення за подібністю (метафоризація), наприклад, будівель: *кабінет* (різновид музейних меблів – шафа з багатьма висувними шухлядами та дверцятами, встановленими на високому підстіллі)

та ін.; перенесенням значення за суміжністю (метонімізація): предмет – установа: *гербарій* – „музейна колекція спеціально зібраних, засушених і змонтованих на аркушах паперу рослин, призначена для наукового опрацювання” / „установа, що зберігає колекції засушених рослин і проводить наукове оброблення їх” тощо.

Для творення українських термінів музейництва значно рідше використовують **морфолого-синтаксичний спосіб (конверсію)**, тобто утворення нової частини мови без зміни морфемного складу. Морфолого-синтаксичним способом утворено терміни-іменники, напр.: *вчений, зодчий, доповідна* та ін. Ці терміни є наслідком субстантивації прикметників.

У третьому параграфі „Термінні запозичення в галузі музейництва” схарактеризовано терміни музейництва з погляду їхнього походження, визначено основні мови-джерела і способи запозичення іншомовних терміноодиниць в УТМ. Виявлено, що УТМ є історично зумовленою сукупністю термінів; її основний склад становлять іншомовні запозичення, яких нараховуємо 69,4% (719 термінів). Значну частину лексем іншомовного походження, використаних для потреб номінації в терміносистемі музейної справи, запозичено в українську мову з **грецької** (188 термінів: *глінтотека, каталог, тезаурус* та ін.), **латинської** (176 термінів: *артефакт, експонат, реставрація* та ін.), **французької** (113 термінів: *дублет, турнікет* та ін.), **німецької** (45 термінів: *абрис, кунсткамера* та ін.), **італійської** (26 термінів: *бутафорія, графіті* та ін.), **англійської** (20 термінів: *банкнота, стенд* та ін.) тощо задовго до формування сучасної УТМ.

Особливістю генетичного складу терміносистеми є велика кількість гібридних термінів (15,5 % (161 терміноодиниця), що свідчить про засвоєння іншомовних одиниць водночас із прагненням носіїв мови використовувати національні елементи: *експозиційник, колекціонування, реліквійність* (корінь від лат.).

Слід також зазначити про наявність змішаних конструкцій з двох мов, що активно функціонують у терміносистемі музейництва, створені шляхом поєднання основ чи терміноелементів: **грецька + латинська** (*демографія, філуменія* та ін.); **грецька + французька** (*автогід, автопортрет* та ін.); **французька + латинська** (*дезінфекція, дезінсекція* та ін.); **латинська + грецька** (*кодикологія* та ін.); **латинська + французька** (*ревалоризація* та ін.).

Національні терміни (15,1% (156 термінів) становлять меншу кількість, ніж іншомовні і гібридні терміни.

Залежно від характеру процесу запозичення іншомовні термінолексеми можна поділити на прямі й опосередковані. До **прямих запозичень** належать терміноодиниці, що їх засвоїла досліджувана терміносистема безпосередньо з мови-продуцента, напр., з латинської: *антиквар, експонент, меморіал* та ін. До **опосередкованих запозичень** належать лексеми, які ввійшли до терміносистеми музейництва через мову-посередник. Наприклад, за посередництвом **французької мови з латинської** ввійшли такі терміни: *амулет, арбалет, репліка* та ін.; **французької з італійської**: *галерея, медальйон* та ін.; **німецької з французької**: *плакат, шаблон* тощо.

Засвоєння запозичених термінів є складним процесом. Перейшовши до лексико-семантичної системи української мови, іншомовна одиниця підлягає фонетичним, морфологічним і семантичним змінам.

Другий підрозділ „Аналітичні терміни як тип номінації у галузі музейництва” присвячено термінам, утвореним аналітичним способом. Переважна більшість термінів музейної справи – це терміносполуки. У сучасній терміносистемі галузі музейництва відповідно до кількості залучених компонентів серед терміносполук (далі ТС) виокремлюємо такі структурні типи: двокомпонентні, трикомпонентні, чотирикомпонентні та багатоконпонентні. Під терміном *багатоконпонентні терміни* розуміємо терміни, що складаються з п’яти і більше компонентів.

Проведений аналіз української термінолексики музейної справи показав, що серед 2712 термінів 1667 терміноодиниць (61%) є аналітичними. Найпродуктивнішим структурним типом серед аналітичних термінів музейної справи є двокомпонентні ТС – 67% (1133 терміноодиниці), утворені за такими моделями: **Adj + N** (901 термін, або 80%): *екскурсійне бюро, експозиційний маршрут, музейна архітектура, реліквійний експонат* та ін.; **N + N** (232 ТС, або 20%): *акт видачі, архів музею, демонтаж експозиції* та ін.

На основі двокомпонентних терміносполук виникають трикомпонентні терміни, які також є дуже поширені в УТМ і складають 15% від загальної кількості термінів та 25% від загальної кількості аналітичних ТС. Значна частина трикомпонентних ТС утворилась ускладненням відповідних ТС із двох компонентів за моделями: **Adj + N + N** (164 ТС, що складає 40% від загальної кількості трикомпонентних термінів): *барвне вирішення експозиції, комплексне групування експонатів* та ін.; **N + Adj + N** (134 ТС, що становить 32,7%): *каталог музейних колекцій, програма музейної експедиції* та ін.; **Adj + Adj + N** (70 ТС, що становить 17,1%): *ансамблевий експозиційний метод, кільцевий експозиційний маршрут* та ін.; **N + N + N** (42 ТС, що становить 10,2%): *зал відкриттів відвідувача, сценарій оформлення експозиції* та ін.

Чотирикомпонентні терміни становлять близько 6% ТС, які творяться за різними моделями: **Adj + N + Adj + N** (36 ТС, що становить 37,5%): *монографічне вивчення музейного предмета, наукова паспортизація музейного зібрання* та ін.; **N + N + Adj + N** (23 ТС, або 24%): *акт погашення облікової документації, експертиза цінності музейних предметів* та ін.; **Adj + N + N + N** (17 ТС, що становить 17,7%): *ілюстративний метод побудови експозиції, наукова концепція інформатизації музею* та ін.; **N + N + N + N** (7 ТС, або 7,3%): *акт звіряння наявності фондів, книга обліку надходжень на реставрацію* та ін.; **N + Adj + Adj + N** (5 ТС, що становить 5,2%): *мережа європейських музейних організацій* тощо.

В УТМ спостерігаємо тенденцію до незначного використання багатоконпонентних ТС, що можна пояснити прагненням виразити нові диференційні ознаки і надати терміноодиниці більшої семантичної точності. Терміни музейництва, у структурі яких нараховуємо п’ять і більше складових, утворюють 28 ТС, що становить 2% від усіх проаналізованих аналітичних термінів. У межах п’ятикомпонентних ТС виділяємо такі

структурні моделі, що мають різний ступінь продуктивності: **N + N + N + Adj + N** (5 ТС): *відрядження у справі комплектування музейних фондів, предмет охорони об'єкта культурної спадщини* та ін.; **Adj + N + Adj + N + N** (3 ТС): *державна частина музейного фонду України, наукова концепція фондової роботи музею* та ін.; **Adj + N + N + Adj + N** (3 ТС): *ансамблевий метод побудови музейної експозиції* та ін.; **N + N + Adj + Adj + N** (3 ТС): *книга обліку сировинних наукових матеріалів* та ін.; **N + N + N + N + N** (3 ТС): *принцип історизму експертизи цінності пам'яток* тощо.

Таким чином, велика кількість складених термінів свідчить про високий ступінь продуктивності синтаксичного способу термінотворення. Терміносполуками легше передавати належність до класифікаційного ряду, яка базується на родо-видовому співвідношенні понять, чим і можна пояснити всебічне використання цього способу термінотворення в сучасній УТМ.

ВИСНОВКИ

1. Музейництво, або музейна справа, – це спеціальна галузь культурно-освітньої й наукової діяльності, що вивчає історію та закономірності розвитку музеїв, їх внутрішню організацію, систему комплектування музейних фондів, документування і зберігання музейних предметів, а також опрацювання методики побудови музейних експозицій, виставок, різних видів і форм науково-освітньої роботи музеїв.

Як функціональна підсистема загальнонаціональної мови українська термінна система музейної справи пройшла складний і довготривалий шлях становлення, пов'язаний зі суспільними потребами та загальним піднесенням усієї української термінології. У процесі дослідження галузі виокремлено сучасні 3 періоди (1) перші десятиліття ХХ ст. (до 1929 р.); 2) 30–80 рр. ХХ ст.; 3) кін. 1980 рр. – поч. перших десятиліть ХХІ ст.), що відображають становлення й розвиток української музейної справи та її терміносистеми.

2. УТМ є складним системно організованим термінним полем, центром якого є терміни власне музейної справи ($\approx 72\%$). Зв'язок термінного поля музейництва з іншими термінними системами вказує на наявність в його складі термінів інших систем ($\approx 28\%$): історії, мистецтва, біології, геології, географії тощо та їхніх підгалузей.

Лінгвістичний аналіз уможливив здійснити тематичну класифікацію української термінолексики музейництва. У досліджуваній терміносистемі за тематичним принципом виділено 24 різні за обсягом і структурою групи термінів, об'єднані семантично й функціонально на основі зв'язку предметів і явищ дійсності, які вони позначають. Тематична класифікація термінолексики музейної справи дала змогу встановити місце кожного терміна в терміносистемі, виявити сукупність взаємовідношень між термінами тієї чи тієї ТГ, а також простежити логічну та лінгвістичну системність найменувань музейництва.

3. Українська терміносистема музейної справи є своєрідною підсистемою літературної мови, яка репрезентує відповідну систему понять і

відзначається добре розвинутою лексико-семантичною організацією. На семантичному рівні системність виражається наявністю організованої сукупності різних за характером семантичної спільності груп термінів та існуванням в межах цих груп семантичних об'єднань, які базуються на специфічних кореляціях гіперо-гіпонімії (зумовлює ієрархічність внутрішньої структури терміносистеми: *експозиція* – *ансамблева експозиція*, *вітринна експозиція*, *стаціонарна експозиція* та ін.), синонімії (вказує на розвиток лексико-семантичних відношень усередині УТМ: *гостьова виставка* – *мандрівна виставка*, *персональна колекція* – *особиста колекція* та ін.), антонімії (утворює певні мікрополя, в межах яких виникають відношення протилежності: *оригінал* – *копія*, *постійне зберігання* – *тимчасове зберігання* та ін.), полісемії (передає визначальні ознаки двох або більше понять певної галузі пізнання: *музейна культура* (2 знач.), *музейний менеджмент* (3 знач.) тощо) й омонімії (відзначається тим, що для позначення абсолютно різних предметів позамовної дійсності використовують терміни, які звучать і пишуться однаково, але мають чітко відмежовані одне від одного значення (*експозиція* (у музейництві, в географії), *іменник* (у музейництві, в лінгвістиці та ін.).

За морфолого-синтаксичною структурою серед термінів музейної справи виділяємо два основні типи: синтетичні терміни (1045 терміноодиниць, що становить 39%) та аналітичні терміни (1667 терміноодиниць, або 61%) з кількісним переважанням останніх. Синтетичні терміни в УТМ репрезентовані як непохідними, так і похідними одиницями, представленими термінами з однією твірною основою та кількома твірними основами (композиції: *екскурсовод*, *музеєзнавець*; юкстапозиції: *галерея-музей*, *художник-експозиціонер*; аббревіатури: *КН* – *книга надходжень*, *ТЕП* – *тематико-експозиційний план*). Появу термінів складної структурної будови зумовлено потребою виразити дві ідеї в одній складній мовній одиниці та прагненням людини передати складне поняття однією мовною одиницею.

4. Проведений структурно-семантичний аналіз українських термінів музейництва засвідчує, що в термінотворенні виявляються основні тенденції загальнономовного словотворення, зокрема регулярність і системність використання певних словотворчих моделей, диференціація дериваційних одиниць за ступенем продуктивності, прагнення до оптимального залучання словотворчих ресурсів. Основою розбудови УТМ є морфологічна і неморфологічна деривація. Велику кількість термінів утворено афіксальним способом – за допомогою префіксів (*музейний* – *домузейний*, *експозиція* – *реекспозиція*), суфіксів (*експозиційник*, *музейник*), префіксів і суфіксів одночасно (*нашоломник*, *підсвічник*).

Серед способів термінодеривації провідна роль належить також неморфологічним способам, зокрема лексико-семантичному та морфолого-синтаксичному. Більшою ефективністю відзначається лексико-семантичний. Джерелами поповнення є термінізація (26%): *дарування*, *погашення*; транстермінізація (9%): *експозиція* (у музейництві, географії), *щит* (у музейництві, біології і геології) та вторинна номінація (65%), що

характеризується перенесенням значення за подібністю (метафоризація: *салон, кабінет*) і за суміжністю (метонімізація: *планетарій, геральдика*).

5. За генетичним складом українська терміносистема музейної справи неоднорідна. До її складу входить як національна лексика ($\approx 15\%$), так і запозичення з різних мов ($\approx 70\%$): грецької (*тезаурус, пінакотека*), латинської (*експонат, реліквія*), французької (*вітраж, турнікет*), німецької (*абрис, шліф*), італійської (*бутафорія, фреска*), англійської (*банкнота, стенд*), рідше – польської (*балясина*), татарської (*баклага*), турецької (*ковпак*), які проникали в українську мову двома шляхами: прямо й опосередковано (через мову-посередник). Серед термінних одиниць трапляються й терміни-гібриди ($\approx 15\%$), тобто в їхній структурі наявні основи або терміноелементи різні за походженням (*колекціонування, оригінальність*). Входження в терміносистему значної кількості іншомовних запозичень стало одним із природних і вагомих шляхів її розвитку.

6. Проведене дослідження засвідчило, як зазначено вище, велику кількість аналітичних термінів в УТМ. В аналізованій терміносистемі виявлено розкладні ТС таких структурних типів: двокомпонентні (1133 терміноодиниці, що становить 67%): *камера раритетів, реліквійний експонат*; трикомпонентні (410 терміноодиниць, або 25%): *каталог музейних колекцій, наукова концепція виставки*; чотирикомпонентні (96 терміноодиниць, або 6%): *книга реєстрації фондово-облікової документації, наукова паспортизація музейного зібрання*) й терміносполуки з більшою кількістю складників (28 терміноодиниць, або 2%): *ансамблевий метод побудови музейної експозиції, наукова концепція фондової роботи музею*). Аналітичні терміни музейництва через особливості структурно-семантичного характеру, на відміну від синтетичних термінів, виявляють більшу здатність до конкретизації значень і надають додаткові уточнювальні характеристики.

Поліаспектна характеристика сучасної УТМ показує, що це складна і розгалужена система, процес формування якої триває. Особливості системної організації термінів музейної справи на різних рівнях указують на необхідність виокремлення терміносистеми музейництва як окремої, хоч і незамкненої підсистеми загальнолітературної мови із низкою своєрідних ознак. Сучасний етап дослідження засвідчує потребу в подальшій роботі над унормуванням і стандартизацією УТМ, удосконаленням термінографічних праць музейної справи.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Статті в наукових фахових виданнях

1. Фецько І. М. Лінгвістичний аспект української термінології музейництва / І. М. Фецько // Наукові записки. Серія : Філологічна. – Острог : Видавництво Національного університету „Острозька академія”. – 2013. – Вип. 36. – С. 77–79.

2. Фецько І. М. Особливості використання термінів музейної сфери / І. М. Фецько // Термінологічний вісник : Збірник наукових праць / Відп. ред. В. Л. Іваненко. – К. : Інститут української мови НАН України, 2013. – Вип. 2 (2). – С. 108–112.

3. Fetsko I. M. Museum studies through the prism of European lexicography / I. M. Fetsko // Наукові записки. Серія : Філологічна. – Острого : Видавництво Національного університету „Острозька академія”. – 2013. – Вип. 39. – С. 3–6.

4. Фецько І. Термінографія музейної справи / І. Фецько // Вісник Нац. ун-ту „Львівська політехніка”. Серія : Проблеми української термінології. – 2013. – № 765. – С. 115–120.

5. Фецько І. М. Мовні особливості термінів на позначення довідкових музейних елементів та інформаційних структур / І. М. Фецько // Вісник Харківського національного університету ім. В. Н. Каразіна. Серія : Філологія. – Харків : Харківський національний університет ім. В. Н. Каразіна, 2013. – Вип. 69. – С. 228–232.

6. Фецько І. М. Становлення та розвиток музейної справи на європейському рівні / І. М. Фецько // Ученые записки Таврического национального университета им. В. И. Вернадского. Серия : Филология. Социальные коммуникации. – Симферополь : Изд-во Таврического национального университета, 2013. – Т. 26 (65). – № 4. – Ч. 1. – С. 415–421.

7. Фецько І. М. Лінгвістична характеристика термінів на позначення предметів, обладнання та устаткування в українській термінології музейництва / І. М. Фецько // Наукові записки. Серія : Філологічна. – Острого : Видавництво Національного університету „Острозька академія”. – 2014. – Вип. 45. – С. 57–59.

8. Фецько І. Українська термінолексика музейництва як навчальний матеріал для студентів-іноземців / І. Фецько // Теорія і практика викладання української мови як іноземної. – Львів, 2014. – Вип. 9. – С. 123–135.

9. Фецько І. Лексико-тематичні групи в системі музейної термінології / І. Фецько // Наукові записки. Серія : Філологічні науки (мовознавство). – Кіровоград : РВВ КДПУ ім. В. Винниченка, 2014. – Вип. 12. – С. 521–526.

10. Фецько І. Синонімія в сучасній українській музейній терміносистемі / І. Фецько // Мандрівець. – Тернопіль, 2014. – № 2 (110). – Березень–квітень. – С. 65–70.

11. Фецько І. Структурні моделі складених термінів із компонентом „музей” (на матеріалі термінології музейництва) / І. Фецько // Вісник Нац. ун-ту „Львівська політехніка”. Серія : Проблеми української термінології. – 2014. – № 791. – С. 163–169.

12. Фецько І. Гіперо-гіпонімні відношення в музейній терміносистемі / І. Фецько // Альманах Полтавського національного педагогічного університету „Рідний край”. – 2014. – № 1 (30). – С. 89–93.

13. Фецько І. М. Явище полісемії в сучасній українській терміносистемі музейництва / І. М. Фецько // Термінологічний вісник : Збірник наукових

праць : у 2-х ч. – К. : Інститут української мови НАН України, 2015. – Вип. 3 (2). – С. 272–278.

Публікації в іноземних виданнях

1. Фецько І. Антонімні відношення в українській терміносистемі музейництва / І. Фецько // *Spheres of Culture* / Ed. by Ihor Nabytovych. – Lublin : Maria Curie-Skłodowska University in Lublin, 2014. – Vol. 7. – С. 351–358.

Додаткові публікації

1. Фецько І. М. Вклад українських учених в развитие музейного дела // І. М. Фецько // IV Международная научно-практическая конференция „Грани современной науки” (5 декабря 2012 г.) : Сборник материалов конференции. – Краснодар, 2012. – С. 182–186.

2. Фецько І. Суфіксація як продуктивний спосіб творення термінів музейної справи / І. Фецько // Вісник Нац. ун-ту „Львівська політехніка”. Серія : Проблеми української термінології. – 2015. – № 817. – С. 82–86.

АНОТАЦІЯ

Фецько І. М. Термінологія музейництва: формування, системно-структурна організація, термінотворення. – На правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата філологічних наук за спеціальністю 10.02.01 – українська мова. – Львівський національний університет імені Івана Франка. – Львів, 2015.

Дисертацію присвячено дослідженню особливостей розвитку сучасної української терміносистеми музейництва, запропоновано її періодизацію з урахуванням впливу мовних і позамовних чинників. Увагу приділено теоретичним і методологічним аспектам наукового дослідження терміноодиноць, які на певному етапі виформували терміносистему. Здійснено тематичну класифікацію термінів, визначено структуру термінного поля термінолексики музейної справи та засоби його репрезентування на українському мовному ґрунті. Доведено, що сучасна українська термінолексика музейництва є цілісною системою ієрархічно організованих мовних одиниць, де поряд із національними існує значна кількість одиниць, запозичених з інших мов. Встановлено, що українській терміносистемі музейної справи властиві такі явища, як синонімія, антонімія, полісемія, омонімія, наявність яких свідчить про розвиток лексико-семантичних відношень всередині цієї системи. З'ясовано провідні тенденції термінотворення, здійснено структурно-словотвірну характеристику українських термінів музейництва, описано способи і засоби термінної деривації, визначено словотвірні моделі термінів, описано їхню продуктивність.

Ключові слова: українська терміносистема музейництва, термін, термінолексика, парадигматичні відношення, лексико-семантичне поле, термінна деривація, термінне запозичення, словотвірна модель, словотворчий засіб, терміносполука.

АННОТАЦИЯ

Фецко И. М. Терминология музейного дела: формирование, системно-структурная организация, терминообразование. – На правах рукописи.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата филологических наук по специальности 10.02.01 – украинский язык. – Львовский национальный университет имени Ивана Франко. – Львов, 2015.

Диссертация посвящена исследованию особенностей развития современной украинской терминосистемы музейного дела. В работе предложена ее периодизация с учетом влияния языковых и внеязыковых факторов. Внимание уделено теоретическим и методологическим аспектам научного исследования терминологии, которые на определенном этапе образуют терминосистему. Осуществлена тематическая классификация терминов, определена структура терминологического поля терминологии музейного дела, а также средства его репрезентации на украинской языковой почве. Доказано, что современная украинская терминология музейного дела является целостной системой иерархически организованных языковых единиц, где наряду с исконными существует значительное количество заимствованных единиц. Установлено, что для украинской терминосистемы музейного дела характерны такие структурно-семантические отношения, как синонимия, антонимия, полисемия, омонимия. Выявлены ведущие тенденции терминообразования, осуществлена структурно-словообразовательная характеристика украинских терминов музейного дела, описаны способы и средства деривации, словообразовательные модели терминов, их продуктивность.

Ключевые слова: украинская терминосистема музейного дела, термин, терминология, парадигматические отношения, лексико-семантическое поле, терминологическая деривация, терминологическое заимствование, словообразовательная модель, словообразовательное средство, терминосочетание.

SUMMARY

Fetsko I. M. Terminology of Museum Studies: Shaping, System-and-Structure Organization, Term Formation. – Submitted as a Manuscript.

Dissertation for the scholarly degree of Candidate (Linguistics), Specialization 10.02.01 – The Ukrainian Language. – The Ivan Franko National University of Lviv. – Lviv, 2015.

The dissertation is devoted to the processes and specific features of forming and developing the Ukrainian term system of Museum Studies as well as the shaping of museology under conditions of the historical development of the Ukrainian language. The periodization of the formation of the Museology term system is motivated by linguistic and extralinguistic factors. The author has

identified major stages in the development of the term system and the specific features of coining terms. The corpus, which is sourced from contemporary Ukrainian dictionaries, reference books, manuals in museology, has helped to analyze the organization of the term system in museology, reveal its lexical and semantic features, describe ways of forming the terms, distinguish their major structural models, and measure their productivity, show the influence of foreign languages on enriching the Ukrainian term system of museology.

According to their hierarchical structure and the amount of the nominative units, the macro- and micro-groups have been defined in the elaborated lexical and thematic classification of the Ukrainian term system of museology.

The research investigates a number of semantic relations – hypernymy, hyponymy, synonymy, antonymy, polysemy etc. – in the term system of Museum Studies.

The analysis of morphological and syntactic structures proves that the special feature of the museology lexicon lies in the existence of synthetic (one-component terms) and analytic terms (term combinations).

The synthetic terms are represented by both derivative and non-derivative term units. The study of Ukrainian museology terms, esp. their structures, displays the preservation of this tendency in analytical terms as the majority of present-day term systems testify to this regularity.

The analysis of word-building structures shows that the development of Ukrainian museology terms is based on morphologic and non-morphologic derivation. In the course of coining the museology terms, the morphologic derivation, represented by prefixation, suffixation, prefixation-suffixation, composition and abbreviation, is more productive than non-morphologic derivation, particularly its lexical-semantic and morphological-semantic ways.

The museology term system is formed on the national lexical basis with accepting direct and indirect lexical loans. The Ukrainian museology term system is characterized with genetic heterogeneity of term units that reflects the lasting historical process of developing the term system under study. The overwhelming majority of the terms are of Latin and Greek origin. The lexicon of terms in Museum Studies is constantly supplied with derivatives and borrowings from other European languages, which are later influenced by the grammatical, word-building, and phonetic laws of the Ukrainian language.

Key words: Ukrainian museology term system, term, lexicon, paradigmatic relations, lexical and semantic field, derivation of terms, term loan, word-building means, term combination.

Підписано до друку 17.11.2015 р.
Формат 60x84/16. Папір офсетний.
Ум. друк. арк. 0,9.
Наклад 100 прим. Зам. № 209

Друк ПП «Ощипок М.М.»
Адреса: м. Львів, вул. С.Бандери, 45
Свідоцтво серії Б № 670155 від 30.05.12р.
тел./факс (032) 235-22-32
e-mail: ommzmik@ukr.net